

Animácia ako arteterapeutická metóda.

Najprv trochu histórie :

Animácia (z lat. oživenie) je zdanlivé oživovanie neživého, napríklad kreslených postavičiek, rôznych predmetov, materiálov alebo bábok.

Princípom animácie je zaznamenanie sekvencie snímok, ktoré sú samy o sebe statické a zobrazujú pohyb po malých krokoch. Pri rýchlom zobrazovaní týchto snímok za sebou vďaka nedokonalosti a zotrvačnosti ľudského oka splynú do pohyblivého obrazu. Snímky sa však musia prehrávať takou rýchlosťou, ktorú ľudské oko nepostrehne.

Človek od pradávna zobrazoval v kresbách život okolo seba. Túžil ho zachytiť čo najvernejšie. Už v pravekých jaskynných maľbách môžeme vidieť zvieratá v pohybe. Sú vyobrazené s nohami vo viacerých polohách súčasne, čo predstavuje vlastne základ budúcej animácie.

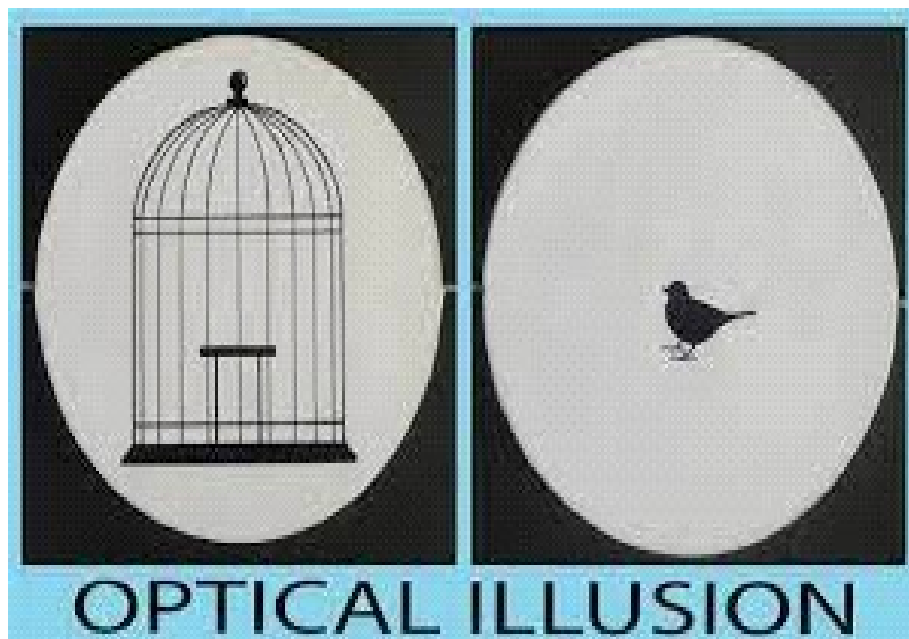
Pokusy o zobrazenie zdanlivého pohybu alebo ilúzie sa naplno rozvinuli v 19. storočí. Vznikali rozličné prístroje ako napríklad **fenakistoskop**.

Bol to kotúč, ktorý mal po obvode namaľované jednotlivé fázy pohybu, napríklad tancujúci pár v rôznych polohách tanca. Keď sa kotúčom otáčalo, pár sa rozpohyboval - vznikla animácia tanca.

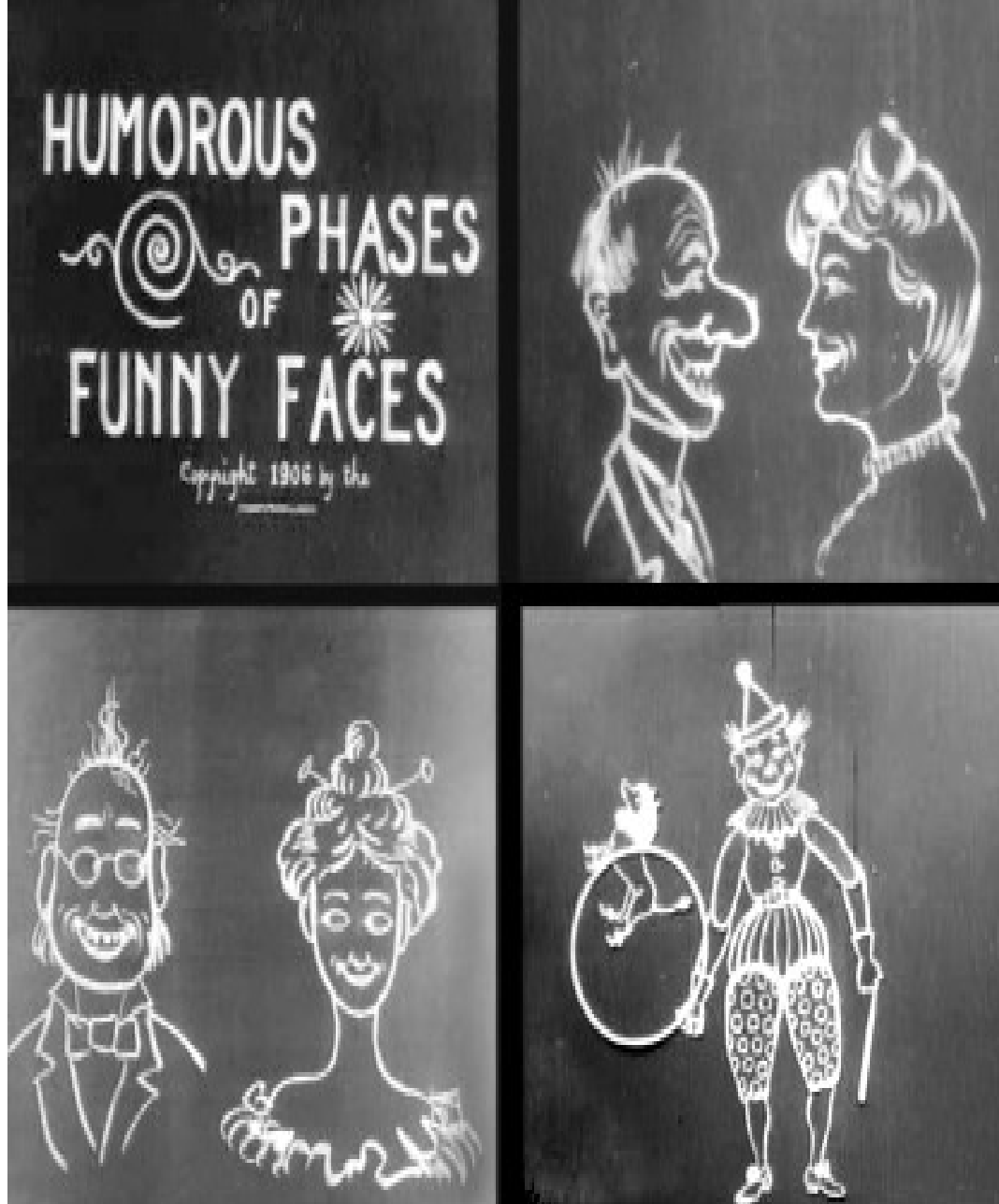
Ďalším jednoduchým prístrojom bol napr. **thaumatrop**, ktorý pozostával z obojstranne pomaľovaného disku, zaveseného z oboch strán na šnúrke.

Príkladom jedného z nich je na jednej strane disku namaľovaný vták a na druhej klieťka.

Ak disk rozkrútime, zdanlivo to vyzerá, akoby bol vták v klieťke.

J. Stuart Blackton bol prvým americkým filmárom, ktorý používal stop-motion techniku a ručnú kresbu na vytváranie animácií. Na svoju prvú prácu získal autorské práva v roku 1900. Najznámejším z jeho filmov sa stal film „*Humorous phases of funny faces*“ z roku 1906, ktorý bol neskôr považovaný za prvý animovaný film vôbec a jeho tvorca za prvého skutočného animátora.

Francúzsky umelec, **Émile Cohl** začal s kreslením komixových stripov a v roku 1908 vytvoril film „*Fantasmagorie*“. Film poväčšine pozostával z paličkovej postavy ktorá sa stretávala so všetkými možnými zmenami tvarov u okolitých vecí, napríklad fľaša vína, ktorá sa zmenila na kvet. Boli tam aj živé scény, kam do obrazu vstupovala animátorova ruka. Týmto sa „*Fantasmagorie*“ stal prvým kresleným filmom, ktorý využíval tradičný spôsob kresby.

Obrovským prínosom do techniky ručne kreslených animácií bol nápad **Johna Randolpha Braya** a **Earla Hurda**, používanie priehľadných celofánových fólií. Tým sa značne zjednodušil proces výroby a táto technika sa používala až do príchodu počítačovej grafiky. Niektorí umelci však aj dnes uprednostňujú ručné prekresľovanie každého záberu samostatne, nakoľko tento spôsob zobrazuje v konečnom výsledku ich originálne dielo.

Tak sa postupne dospelo k animovaným filmom, ktoré sa dnes tvoria pomocou počítačových techník.

Animovaný film je druh **filmu**, ktorý je snímaný po jednotlivých **fázach** tak, aby sa jeho prehraním plnou rýchlosťou vytvoril dojem plynulého **pohybu**.

Pred viac ako 16 rokmi založilo Občianske združenie príbuzných, priateľov a ľudí s psychickými poruchami v Bratislave Rehabilitačné centrum Krídla.

Psychické poruchy ako Schizofrénia, Bipolárna afektívna porucha alebo iné ťažké úzkostné, zložité OCD psychické poruchy dokážu ľuďom, ktorí ich prekonali, často na dlhší čas, niekedy i natrvalo vylúčiť z ich pôvodného života, zo školského, pracovného a sociálneho prostredia. Napriek tomu, že príznaky ich poruchy odozneli, dostatočne si neveria, zostanú opatrní k okoliu, ich pôvodné komunikačné a adaptačné schopnosti sú zmenené, obmedzené, záujmy a sociálne kontakty zredukované alebo celkom stratené. Zostávajú často doma bez zmysluplného programu.

Pre túto skupinu pacientov sme vytvorili bezpečný spoločenský priestor, ktorý poskytuje pestré prostriedky a možnosti pre obnovu sebadôvery, pre oslobodenie komunikácie, nadviazanie priateľských kontaktov. Súčasne uvoľňuje návrat k starším schopnostiam a spôsobilostiam, ale aj ponúka dosiaľ nepoznané záujmy a priestor pre kreativitu.

Pri minulých stretnutiach sme referovali o bohatom programe, ktorého sa návštevníci denného centra zúčastňujú. Jeho veľkú časť tvoria rôzne druhy arteterapie, ktorá je skvelým prostriedkom nevyžadujúcim u nových členov komunity detailnejšiu verbálnu komunikáciu, ale v prípade ochoty a pohody zúčastnených ju dokážeme využiť aj pre psychoterapeutické účely.

Primárne je osvedčeným prostriedkom na ventiláciu nahromadených emócií, odbúranie stresu, korekciu život nezpríjemňujúcej vzťahovosti.

Originálnym druhom arteterapie, ktorú sa podarilo v našom centre rozvinúť je **animácia a tvorba animovaného filmu**.

Táto terapia vznikla vďaka spolupráci pedagógov a študentov Katedry animovanej tvorby na Filmovej a televíznej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave.

Bývalý študent, dnes režisér animovaného filmu pracuje pravidelne a systematicky so skupinou pacientov.

Terapia tvorbou animácie objavuje a oslovuje dosiaľ nevyužitú tvorivú schopnosť, ktoré v procese vzniku diela „potláčajú intenzitu“ psychickej poruchy a osvojenú nečinnosť pacientov.

Vznik animovaného filmu v arteterapeutickom zámere je dlhý proces. Na tvorbe príbehu sa zúčastňuje celá skupina pacientov.

Začína sa animačnými cvičeniami ako pri príprave profesionálnych animátorov.

Zúčastnení kreslia rôzne objekty, panáka s pohyblivými kĺbmi, živý model - zajaca, o ktorého sa v Krídlach starajú...kreslia výrazy tváre..

Učia sa používať jednotlivé materiály a techniky - rozkresľovanie pohybu na fólie, papierikovú techniku, používanie látok, rôznych materiálov, piesku, modelov z plastelíny, rozličných predmetov, stavebnice Lego, bábok ...

Vytvárajú spoločne pozadia, neskôr kulisy, učia sa rozpohybovať a zosnímať etudy s krátkym dejom.

Tvorí si príbeh s vlastným hrdinom, ktorému pripíše určité vlastnosti, emócie, identifikujú sa s ním, zasadia ho do deja, prípadne do vzťahov s inými predmetmi alebo účastníkmi, hrajú s ním jeho rolu, ktorú mu pripísali.

Ďakujeme používame párovú tvorbu etudy (obsahuje postavičky, malý príbeh /gag/, jednoduchú akciu, animáciu).

Statický objekt sa naučia rozpohybovať, podľa schopností jednotlivcov sa naučia pracovať s kamerou, statívom, počítačom, nastaviť a zosnímať záber, strihať.

Pacienti sa učia individuálne tvoriť /často zobudiť zabudnuté, ale i objaviť nové kreatívne schopnosti/. Proces tvorby otvára následne možnosti vzájomnej komunikácie, zosúladenia nápadov, previazania príbehov. Budí sa predstavivosť, otvára sa fantázia.

Mizne naučená bezmocnosť a psychickou poruchou navodená tendencia k nečinnosti.

Pracuje sa v skupine raz týždenne cca 2- 2,5 hodiny.

Súčasťou hodín animácie je i vzdelávanie v dramaturgických schopnostiach.

Účastníci spolu s terapeutom analyzujú krátke animované filmy, učia sa základom filmovej gramatiky /veľkosť záberov, pravidlo tretín, filmová interpunkcia/.

Tvorja individuálne etudy alebo spoločne vymýšľajú storyboard - zachytenie krátkeho námetu na film do sekvencie obrázkov, s terapeutom príbeh dramaturgicky analyzujú.

Na tvorbe filmového príbehu sa zúčastňuje celá skupina pacientov.

Tvorivé aspekty tohto procesu prinášajú pacientovi nové impulzy, podporujú jeho komunikáciu, /popisy, vysvetlenia, otázky v procese tvorby, /aktivizujú ho dynamikou samotnej činnosti.

Individuálna práca sa prepája na prácu celého tímu, učí empatickému porozumeniu, vzájomnej kooperácii účastníkov.

Prvým komplexným dielom bol

animovaný film POZRI SA! / (LOOK AND SEE !, SK, 2010, 7 min.) , ktorý vznikol ako netradičný projekt denného Rehabilitačného strediska Krídla a spolupracovníkov z Katedry animovanej tvorby, predstavil novú formu arteterapie aj na profesionálnej platforme.

Tento pôvodný animovaný film, ktorý humornou rozprávkovou formou upozorňuje na ekologické problémy súčasnosti, bol vybraný a uvedený v súťaži Medzinárodného festivalu animovaných filmov „Anifest“ v Tepliciach, Česká republika v roku 2011.

Jeho autori – pacienti s psychickými poruchami sa podieľali na kompletom tvorivom procese – od literárnej prípravy, cez výtvarné návrhy i animáciu pod vedením vtedy študenta Mariána Staňa.

Dynamika procesu animácie i rozvíjanie príbehu v tímovej spolupráci posunula tradičné formy arteterapie do novej oblasti - animovaný film sa stáva skvelým prostriedkom prispievajúcim ku komplexnému procesu liečby.

MUDr. Eva Janíková, PhDr. Katarína Minichová, Mgr. Marián Staňo